herpy

VARANER

Varanus salvadorii

Varanus salvadorii är en upp till omkring 250 cm lång, trädlevande varan från Nya Guineas regnskogar med en svans som är minst dubbelt så lång som huvud och kropp, och ett utrymmesbehov i storlek med ett rum.

Familj: Varanidae Engelska: Crocodile Monitor Publicerad 15 november 2026

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**150-250 cm** total längd inkl. svans
Vikt	**2 500-6 000 g**
Livslängd	**15-25 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande**
Biotop	**Regnskog**
Svårighetsgrad	**Expert**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**300 × 150 × 200 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**28-32 °C**
Värmeplats	**35-40 °C**
Temperatur, natt	**24-26 °C**
Luftfuktighet	**70-90 %**
Vatten	**Vattendel** djup 30-50 cm
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 2
Föda	**Insekter och ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**24-60 mån.**
Kullstorlek	**4-12 ägg**
Kullar per år	**1-2**
Inkubation	**155-251 dagar** vid 28-30,5 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

V. salvadorii är enda art i undersläktet *Papusaurus* och en av de längsta varaner som finns. Djur i fångenskap blir sällan över 250 cm (nos-kloaklängd 75-85 cm), och det längsta museiexemplaret mäter 255 cm; uppgifter på över 4 m har aldrig bekräftats. Hanarna är tydligt längre och tyngre än honorna. En frisk, vuxen hane på omkring 75 cm i nos-kloaklängd väger 5-6 kg och en hona 2,5-3 kg; mycket tyngre djur är som regel för feta. Svansen utgör större delen av längden: den är minst dubbelt så lång som huvud och kropp, tunn som en piska, förhållandevis låg och bara svagt hoptryckt från sidorna. Kroppen är smal och lätt i förhållande till t.ex. *V. komodoensis*. Nosen är trubbig och tydligt välvd, och tänderna är långa, sågtandade och lätt krökta. Djuret är svart till mörkt olivgrönt på ryggen med gula fläckar i tvärgående rader, och ungarna är tydligare tecknade än de vuxna. Det sitter hudveck på sidorna av strupen, och klorna är kraftiga och krokiga.

Arten beskrevs 1878 från ett djur insamlat vid Dorei i nordvästra Nya Guinea. Den hör till de minst kända varanerna, särskilt i naturen. Den långa svansen hålls ihoprullad, och dess form tyder på att den används som gripsvans i träden snarare än som roder i vatten.

Arten hör till de mest krävande reptilerna överhuvudtaget. Ett vuxet djur behöver en anläggning som i praktiken är ett rum eller ett växthus med stor höjd, många kilo ryggradsdjur som foder varje år, temperatur-, ljus- och fuktstyrning i stor skala och en skötare som kan hantera ett nervöst djur med kraftiga bett och klor. Arten kan bli drygt 25 år, men många dör mycket yngre, framför allt av äggläggningsproblem, urinsyragikt och bett från artfränder.

Utbredning och livsmiljö

Varanus salvadorii finns bara på Nya Guinea och den lilla ön Salawati utanför öns västspets: i den indonesiska delen (Papua) och i Papua Nya Guinea. Typlokalen är Dorei, i dag Manokwari, i nordväst. Arten är känd från låglands- och kullskog längs större delen av kusten, men det finns inga säkra fynd från nordkusten öster om Sepikflodens utlopp. De flesta fynd har gjorts under 200 m, men viltkameror har fotograferat aktiva djur på 1.500 m i Torricellibergen.

Utbredningen är nästan inte undersökt i fält, och djuren ses sällan, så kartans fyndpunkter är spridda. Fynd utanför Nya Guinea på kartan beror på djur i fångenskap eller felregistreringar.

> **Naturlig utbredning:** Indonesien och Papua Nya Guinea.

LIVSMILJÖ

Varanus salvadorii lever i orörd, tropisk regnskog i låglandet och kullarna, i skog längs floder och i den öppna skogen i det södra låglandet. Den undviker röjda områden och sekundärskog och försvinner där det jagas nära bebyggelse. Arten är först och främst trädlevande och rör sig snabbt och säkert i kronorna, där den använder den långa svansen som motvikt och för att hålla fast sig. Den är dagaktiv och simmar bra. Vuxna djur verkar ha fasta träd med hålrum högt upp, och den oftast observerade födan i naturen är fåglar.

Klimatet är varmt och fuktigt hela året, med över 3.000 mm regn, hög luftfuktighet och bara små svängningar mellan årstiderna. Skogen är under tryck från avverkning och plantager, och djuren fångas för handel, för skinnets skull och som föda. Arten är upptagen som livskraftig på rödlistan, men beståndets storlek och utveckling är okänd. Födoval, boval och dygnsrytm i naturen är dåligt kända.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

Skötsel

TERRARIET

Storleken är det första kravet som avgör om arten kan hållas försvarligt. Ett vuxet djur ska ha minst 300 × 150 × 200 cm (längd × bredd × höjd), och en grupp på en hane och tre honor minst 550 × 250 × 300 cm. Mycket större och högre anläggningar är bättre: djur i för små utrymmen blir feta och får hudskavsår och slitna klor, och där klimatet tillåter är utomhusanläggningar eller växthus med tillgång till träd att föredra. Nykläckta ungar kan börja i ett slutet terrarium med omkring 2 m² golvyta och 2 m i höjd, men efter ett halvår ska de ha mycket mer utrymme.

Bygg för vuxenstorleken från början, med solida väggar och slutna, säkra luckor. Arten är en utbrytarkung: släta ytor av glas eller stål på över 120 cm kan den inte klättra uppför, men trä, betong och nät undersöks efter den minsta ojämnhet, och den kan ta sig ut genom en springa på 5 cm. Nät ska ha maskor som är stora nog att klättra i men så små att huvud och ben inte kommer igenom. Värmekällor och lampor ska sitta avskärmade så att djuret inte kan slå sig eller bränna sig på dem.

Inred med många kraftiga grenar och stammar med mjuk bark på alla höjder och viloplatser högt upp, t.ex. stenar eller hyllor 150-200 cm över golvet. Betong och andra grova ytor sliter på hud och klor. Botten ska vara djup och mjuk så att djuret klarar fall från höjden utan skador: 50-100 cm kokosfiber eller en blandning av jord och löv som håller kvar fukten och låter djuret gräva och lägga ägg. I ett vanligt terrarium förstör djuren levande växter direkt, så använd konstgjorda växter; bara i mycket stora anläggningar klarar sig robusta växter. En stor vattenbassäng på omkring 90 × 120 cm och 30-50 cm djup hör till; vissa djur simmar dagligen i stora bassänger, och vattnet byts ofta. Gömslen, t.ex. ihåliga trädstammar och en sval, fuktig håla, och avskärmning så att djuret kan komma ur sikte för människor och artfränder minskar stress.

TEMPERATUR

Varanus salvadorii är tropisk och dagaktiv och behöver en stor temperaturgradient från omkring 26 °C i den svala änden till solplatser på 35-40 °C. Bakgrundstemperaturen hålls oftast på 28-32 °C och sänks något på vintern. Solplatsen värms med kraftiga lampor ovanifrån så att den liknar en solstråle, och den ska vara stor nog för att hela djuret kan värma sig; arten solar

sig helst högt upp. Djuret ska ha tillgång till solplatsen i minst 4 timmar om dagen. Det är yttemperaturen på solplatsen, mätt med en infraröd termometer, som är avgörande, inte luften.

Djuret ska alltid kunna ta sig bort från värmen till skugga, vatten och en sval, fuktig håla. På natten passar 24-26 °C, som i tropisk regnskog; den exakta nattemperaturen är inte känd. Håll temperaturen stabil, och använd termostater med oberoende säkerhetsbrytare, eftersom stora lampor och värmekablar annars kan ge brandfara eller överhettning. Kalla, fuktiga perioder ger luftvägsproblem.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Arten kräver hög luftfuktighet, 70-90 % hela tiden, och samtidigt god ventilation så att bakterier och svamp inte får fäste. Torr hud och svårigheter vid ömsning är tecken på för låg fuktighet, medan missfärgade, mjuka fläckar i huden tyder på för mycket fukt och infektion. Ett friskt djur har blank hud och är färdigt med ömsningen inom en vecka. Fuktigheten kan varieras med årstiden, t.ex. fyra till sex korta dimningar om dagen under en lång period mitt på året och två till tre resten av året.

I naturen dricker arten regnvatten uppe i träden, och många djur i fångenskap vill inte dricka ur skålar, vattenfall eller bassänger. Konstgjort regn med dimma eller sprinklers är därför nödvändigt för att hålla djuret hydrerat. En stor vattenbassäng ökar fuktigheten och används för att bada och simma. Den djupa, fuktiga botten ger arten möjlighet att gräva och lägga ägg.

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och solar sig i skogens övre skikt. Ofiltrerat solljus är bäst; inomhus bör taket släppa igenom UV, och det ska alltid kompletteras med kraftiga lampor som ger både UVB och värme. UVB är nödvändigt. Arten placeras i Ferguson-zon 2, men solplatsen ska ge ett UV-index på 4-6 i upp till 4 timmar om dagen, medan djuret samtidigt kan söka skugga; vilda och utomhushållna djur undviker UV-index över 9. Mät UV-indexet med en UV-mätare, särskilt under konstgjort ljus.

Håll en fast daglängd på omkring 12 timmar ljus och 12 timmar mörker året runt, styrd av en timer. Arten kan dock också föröka sig med en årstidsvariation från 15 timmars ljus på sommaren till 9 timmar på vintern. Var uppmärksam på att kraftiga UV-lampor med glödtråd kan avge mycket värme nära djuret.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Varanus salvadorii är ett rovdjur, och i naturen verkar fåglar vara huvudfödan, kompletterad med små däggdjur, ägg, insekter och ödlor. I fångenskap ges hela bytesdjur: vaktlar, kycklingar, råttor, möss och ibland fisk, kräftor, kanin, anka eller kalkon. Mindre bytesdjur som ges oftare är bättre än stora måltider som hela kaniner och höns, som ger långa perioder av inaktivitet. Hela djur täcker behovet av kalk och vitaminer bättre än kött. Ägg kan grävas ner som berikning, men många ägg och kycklingar med gula ger ett fett- och kolesterolrikt foder. Vuxna djur matas typiskt två gånger i veckan och unga två till tre gånger, och mängden ökas under parningstiden. Foder som ska hämtas uppe på en stam eller lockas fram ger motion.

Övermatning är artens största problem i fångenskap. Fetma och svaga muskler hänger ihop med äggläggningsproblem, och ett proteinrikt foder i kombination med för lite vatten ger urinsyragikt. Håll djuret smalt, bedöm hullet regelbundet och anpassa mängden. Kalk- och vitamintillskott används med försiktighet och framför allt till dräktiga honor och ungar. Långa pincetter minskar risken för bett vid utfodringen.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Varanus salvadorii är typiskt nervös och skygg och undviker kontakt med människor, och en del djur reagerar aggressivt. Varje djur har sin egen karaktär. Med daglig, lugn rutin och berikning blir många djur efter hand trygga med skötaren och visar sällan försvarsbeteende, medan enstaka förblir mycket nervösa och irriterade. Vildfångade djur är särskilt känsliga och behöver ställen där de inte kan ses.

Säkerhet: Före ett bett trycker djuret kroppen platt, rullar svansen, blåser upp strupen och väser högt. Blir det trängt i ett hörn ger det ett varningsbett, och även det kan ge allvarliga sår som kräver läkarvård. Betten är också giftiga: det kan svida, blöda länge och svullna eftersom giftet hämmar blodets koagulering. Klorna är kraftiga, och den långa svansen kan slå som en piska. Använd bettsäkra handskar upp över underarmen och långa pincetter, och dela inte utrymme med ett aggressivt djur.

Fasthållning är sista utväg och kräver två-tre personer: en för huvud och hals, en för kropp och ben och en för svansen. Targettträning och foder som lockar djuret från ett rum till ett annat gör det möjligt att undvika hantering; på det sättet kan djuren också vänjas vid veterinärundersökningar, t.ex. blodprov.

Som alla reptiler kan arten bära på salmonella. Tvätta händerna noga efter all kontakt med djur, foder, terrarium och vatten, och låt inte barn eller gravida hantera djur och utrustning.

Socialt hålls arten enskilt eller i par. Honor kan vara aggressiva mot både hanar och andra honor, särskilt kring äggläggning, och aggression har setts i alla könskombinationer. Ändå kan par och små grupper leva tillsammans i åratal, till exempel en hane och tre honor i ett mycket stort terrarium. Avskärmning mellan hanar och honor är nödvändig, eftersom båda könen kan bli stressade av att se varandra. Vid parning flyttas djuren ihop i två till fyra veckor och skiljs åt igen, och honan kan skada hanen allvarligt.

Läs mer: Karantän och hygien Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Honorna blir könsmogna efter två till tre år, hanarna ett till två år senare. Vuxna hanar är tydligt större och kraftigare än honorna med en bredare, mer kantig nos. Utbuktningarna efter hemipenis är inte tydliga nog för säker könsbestämning, och honans hemiklitoris förväxlas lätt med hanens könsorgan. Hos vuxna hanar kan benen i hemipenis ses på röntgen, men den säkraste metoden är ett DNA-test av en bloddroppe, som kan användas på djur i alla åldrar. Avel bör bara ske i regi av djurparker eller samlingar med utrymme att hålla djuren åtskilda.

PARNING

Arten häckar hela året i fångenskap, men på nordliga breddgrader verkar djuren föredra våren och hösten. Parningen kan bl.a. infalla i april-juni, juli-augusti och september-oktober, beroende på temperatur, fuktighet och dagslängd. Hanar och honor hålls oftast åtskilda och förs bara samman i två till fyra veckor, då djuren lockas in i varandras terrarium med foder för att undvika hantering.

Djuren känner först igen partnerns kön när de har undersökt doften med tungan. Hanen närmar sig med ryckiga huvudrörelser och konstant tungspel, och en villig hona lägger sig platt ner, ofta med slutna ögon. Honor kan angripa hanen våldsamt, särskilt efter äggläggning, så att hanen får bettsår vid svansroten och på bakbenen. Det är därför nödvändigt att kunna skilja djuren åt direkt. Arten kan möjligen föröka sig genom jungfrufödsel, så en hona som hålls ensam kan lägga livskraftiga ägg.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Kullarna är på 4-12 ägg, och äggen väger 40-80 g. En hona kan lägga två kullar på ett år. De sista två veckorna före äggläggningen blir honan mindre aktiv, solar sig mycket och gräver många provhål där hon sticker ner nosen. Själva grävandet och äggläggningen tar omkring tre timmar. Äggen ligger typiskt från 20 till 50 cm under ytan, och efteråt fyller honan igen hålet och döljer boet så att det är svårt att hitta; hon stannar ofta i närheten och vaktar det. Vissa honor gräver inte alls utan sprider ut äggen över botten, och vissa honor äter sina egna ägg.

Arten är kräsen med boplatsen, så ge flera möjligheter i trygga, avskärmade områden. En 120 cm hög behållare med en blandning av kokosfiber, sphagnum, torv och sand, som honan kan nå via en gren, fungerar bra. Bosubstratet ska hållas vid 80-90 % fuktighet och vara så djupt att hon kan gräva minst 60 cm ner. Äggläggningsproblem är den vanligaste dödsorsaken hos vuxna honor, och kvarhållna ägg är vanliga; även cystor på äggstocken kan vara dödliga. Håll därför uppsikt över honan, och kontakta snabbt veterinär vid slöhet eller utebliven äggläggning.

INKUBATION

Äggen tas ut och läggs i vermikulit blandad med vatten i förhållandet omkring 1:1 efter vikt, gärna steriliserad och med filtrerat vatten. Inkubera vid 28-30,5 °C, helst 29-30 °C; 28,5 °C kan vara för lite, medan 29,5 °C ger ungar. Det är en fördel att ge varje ägg sin egen behållare så att dåliga ägg inte smittar de bra, och att väga behållaren varannan vecka och ersätta det vatten som har avdunstat. Ägg som blir mörka inom de första två veckorna är som regel obefruktade och kasseras.

Äggen kläcks efter 155-251 dagar, och ju högre temperatur, desto kortare tid. Rör inte äggen under tiden: ägg som regelbundet tas upp för att mätas kan dö, trots att ungarna är fullt utvecklade. Döda ungar i fullt utvecklade ägg förekommer också utan känd orsak.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är självständiga från kläckningen och bör börja äta inom 72 timmar. De första måltiderna är ofta nyfödda möss, och därefter kan insekter som gräshoppor vara huvudfödan de första månaderna med en nyfödd mus i veckan. Två utfodringar om dagen varvade med fastedagar och gott om utrymme att klättra ger aktiva ungar, och vikten kan fördubblas på tio veckor. Tvångsmatning avråds; äter en unge inte, kontrollera klimatet, stress och parasiter. Även nykläckta ungar kan ha inälvsparasiter, så låt undersöka den första träcken.

Ungar av samma storlek kan hållas ihop, men vissa blir aggressiva, och även förlikliga ungar skiljs åt vid utfodring, eftersom de vassa tänderna kan ge allvarliga sår. De biter tidigt och kan gå på handskar, så använd långa pincetter från början. Ungarna kan skiljas åt på fläckmönstret tills de är stora nog för ett mikrochip.

Hälsa och vanliga misstag

Varanus salvadorii är inte lätt att hålla frisk, och många djur i fångenskap lever kort. De typiska problemen är:

- Äggläggningsproblem, den vanligaste dödsorsaken hos honor, ofta i samband med fetma och svaga muskler. Kvarhållna ägg och cystor på äggstockarna kräver som regel operation.
- Urinsyragikt, den vanligaste dödsorsaken hos hanar, vid för proteinrik kost, övermatning och för lite vatten.
- Fetma vid för mycket och för fet föda och för lite rörelse i en för liten anläggning.
- Aggression mellan djur, i alla könskombinationer, med bettsår som kräver veterinär.
- Parasiter: importerade djur har ofta fästingar och många slags inälvsmaskar och encelliga parasiter.
- Hudsvamp och andra smittsamma sjukdomar som kan spridas från andra reptiler i samlingen; använd separata redskap och god hygien.
- Brännskador från oavskärmade lampor och värmekällor, också eftersom stressade djur söker sig till lampan för att gömma sig.
- Luftvägsinfektioner vid kyla och fel fukt, och hudproblem vid för torrt eller för vått klimat.

Bara en mycket liten del av de djur som handlas är uppfödda. Indonesien har en årlig fångstkvot för handel, så vuxna djur som erbjuds i Europa kan ha okänt eller olagligt ursprung. Vildfångade djur har ofta parasiter, är stressade och slutar ofta äta. Låt undersöka ett träckprov och göra en hälsokontroll hos en veterinär med erfarenhet av reptiler vid köp. Sök veterinär direkt om djuret slutar äta, verkar slött, har öppen mun och väsande andning eller har ett bettsår.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.